EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 18.10.2010
COM(2010) 567 konč.

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

LETNO POROČILO SAPARD - LETO 2009

SEC(2010) 1202

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

LETNO POROČILO SAPARD - LETO 2009

1. UVOD

Od leta 2000 je Evropska unija (EU) okrepila predpristopno pomoč za razvoj podeželja desetih držav kandidatk iz vzhodne in srednje Evrope, tako da je ustanovila Sapard, posebni pristopni program za kmetijstvo in razvoj podeželja. Za njegovo izvajanje je bil izbran edinstven pristop: nacionalni organi v državah prosilkah so v celoti prevzeli odgovornost s popolnoma „decentraliziranim upravljanjem“ in tako omogočili uresničevanje programa Sapard. Eden od ciljev je izvajanje številnih manjših projektov s področja razvoja podeželja, drugi pa vzpostavljanje struktur, ki bodo zmožne ob pristopu uporabljati *acquis communautaire*. Podrobne informacije o izvajanju programa Sapard so tudi v letnih poročilih preteklih let, objavljenih na spletni strani Komisije: http://ec.europa.eu/agriculture/external/enlarge/publi/index_en.htm.

To poročilo obravnava zlasti izvajanje in finančno izvajanje programa Sapard v Bolgariji, Romuniji in na Hrvaškem, saj so bili programi Sapard za osem novih držav članic (DČ), ki so se pridružile EU 1. maja 2004, končani. V letu 2004 so nove države članice prenehale sklepati pogodbe v okviru programov Sapard in se preusmerile na sklepanje pogodb v okviru popristopnih programov za razvoj podeželja. Plačila končnim upravičencem na podlagi programov Sapard so se končala proti koncu leta 2006, končne zneske teh programov pa je Komisija poravnala v letih 2007 in 2008.

Romunija in Bolgarija, ki sta se pridružili EU 1. januarja 2007, sta prenehali sklepati pogodbe s končnimi upravičenci v okviru programov Sapard 31. julija 2007 oziroma 31. oktobra 2007.

Program za državo kandidatko Hrvaško je bil odobren z Odločbo Komisije dne 8. februarja 2006. S Sklepom Komisije z dne 29. septembra 2006 o prenosu upravljanja je Hrvaška postala upravičena do prejemanja sredstev Sapard. Sklepanje pogodb s končnimi upravičenci v okviru tega programa je potekalo do avgusta 2009.

Zadnja plačila končnim upravičencem teh treh programov so bila izvedena proti koncu leta 2009, vloge za izplačila končnih zneskov pa so bile Komisiji predložene konec decembra 2009.

Letna poročila Sapard so bila pripravljena za leta od 2000 do 2008. Ker je bilo izvajanje programa zaključeno leta 2009, je letno poročilo za 2009 zadnje.

2. IZVAJANJE IN UPRAVLJANJE PROGRAMA

2.1 Skupni rezultati finančnega izvajanja[1]

Letno poročilo Sapard za 2005 vsebuje oceno doseganja ciljev v osmih novih državah članicah, ki so končale s sklepanjem pogodb. Po končanem sklepanju pogodb v letu 2007 v Bolgariji in Romuniji je v poročilu za 2007 pripravljena podobna analiza tudi za ti državi članici. Kar zadeva Hrvaško, kjer so se sklepanje pogodb s končnimi upravičenci in izplačila končala leta 2009, so rezultati izvajanja na voljo v nadaljevanju.

---

[1] Glej Prilogo A.

Ker se je v Bolgariji in Romuniji leta 2007 končalo sklepanje pogodb s končnimi upravičenci v okviru programov Sapard, je bilo izvajanje teh programov v letu 2009 usmerjeno predvsem k finančnemu izvajanju in problemom nadzora. Hrvaška pa je v tem letu še lahko sklepala pogodbe za sredstva EU s končnimi upravičenci in je končala sklepanje pogodb avgusta 2009.

Konec leta 2009 je bilo za obdobje od 2000 do 2006 državam upravičenkam **v okviru programov Sapard dodeljenih** skupaj 2 890,3 milijona EUR pomoči, od tega je bilo 1 334,1 milijona EUR dodeljenih osmim državam, ki so se pridružile EU leta 2004[2], 1 556,2 milijona EUR pa Bolgariji, Romuniji in Hrvaški. Znesek 2 890,3 milijona EUR je zaradi samodejnega prenehanja obveznosti za program Bolgarije v letu 2009 za 45,7 milijona EUR manjši, kakor prejšnje leto.

V obdobju med 2000 in 2009 je **Komisija dejansko izplačala** skupni znesek v višini 2 700,5 milijona EUR[3], kar znaša 99,6 %[4] celotnega odobrenega zneska za osem novih držav članic in 88,2 %[4] odobrenega zneska za Bolgarijo, Romunijo in Hrvaško.

Komisija je leta 2009 izplačala 254,1 milijona EUR, ki so bili namenjeni samo Bolgariji, Romuniji in Hrvaški.

Stopnja finančnega izvajanja, ki je konec leta 2009 znašala 88,2 %, se je izboljšala v primerjavi s stanjem konec leta 2008, ko se je finančno izvajanje upočasnilo zaradi problemov nadzora v Bolgariji in Romuniji ter nizke stopnje črpanja sredstev pri upravičencih na Hrvaškem. Konec leta 2006, 2007 in 2008 so stopnje izvajanja za te države znašale 46 %, 62 % oziroma 69,8 %.

2.2 Sklenjene pogodbe za projekte in finančno izvajanje[5]

2.2.1 Osem novih držav članic

Osem novih držav članic je sklenilo pogodbe za več kot 34 000 projektov, vrednost **sklenjenih pogodb za prispevke Skupnosti** pa je znašala 1 448 milijonov EUR. Stopnje finančnega izvajanja programov dosegajo 100 %, razen za program Latvije, ki je dosegel stopnjo 95 %[4].

2.2.2 Romunija[6]

Na dan 31. julija 2007, ko je Romunija prenehala sklepati pogodbe s končnimi upravičenci, je pogodbeni znesek znašal 1 132 milijonov EUR.

Konec leta 2009 se je pogodbeni znesek zmanjšal na okrog 1 023 milijonov EUR sredstev iz skladov EU, kar ustreza približno 4 400 odobrenim in končanim projektom, v primerjavi z 1 066 milijoni EUR sredstev na dan 31. 12. 2008. Zmanjšanje pogodbenega zneska za skoraj 10 % od leta 2007 je posledica odpovedanih projektov.

Sredstva za tri največje ukrepe, *„naložbe v kmetijska gospodarstva“, „predelava in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov“* ter *„naložbe v infrastrukturo na podeželju“*, so znašala okrog 88 % pogodbenega zneska v okviru programa in so bila namenjena za več kot 3 200 odobrenih in končanih projektov. Konec leta 2009 so izplačila Romuniji od njene vključitve v

---

2 Republika Češka (CZ), Estonija (EE), Madžarska (HU), Latvija (LV), Litva (LT), Poljska (PL), Slovaška (SK), Slovenija (SI).

3 Predplačila in plačila povračil.

4 Informacije o finančnem izvajanju po državah prikazuje tabela 3 v Prilogi A.

5 Podatki o številu sklenjenih pogodb za projekte in izplačilih končnim upravičencem po državah so na voljo v Prilogi B.

6 Informacije o izvajanju za Romunijo, Bolgarijo in Hrvaško so na voljo v Prilogi C.

program, vključno s predplačili, dosegla 1 030,7 milijona EUR ali 88,9 %[4] dodeljenega zneska za program Sapard.

2.2.3 Bolgarija[6]

Na dan 31. oktobra 2007, ko je Bolgarija prenehala sklepati pogodbe s končnimi upravičenci, je pogodbeni znesek znašal 458 milijonov EUR.

Konec leta 2009 se je pogodbeni znesek zmanjšal na okrog 346 milijonov EUR sredstev iz skladov EU, ki so bila namenjena za več kot 2 600 odobrenih in končanih projektov, v primerjavi s 376 milijoni EUR sredstev na dan 31. 12. 2008, namenjenimi za več kot 2 700 projektov. Zmanjšanje pogodbenega zneska za skoraj 25 % od leta 2007 je posledica odpovedanih projektov.

Sredstva za tri največje ukrepe, *„naložbe v kmetijska gospodarstva“, „predelava in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov“*, vključno s podukrepom *„veleprodajni trgi“*, ter *„razvoj in diverzifikacija gospodarskih dejavnosti“*, so dosegla 82 % pogodbenega zneska v okviru programa in so bila namenjena za več kot 2 200 odobrenih in končanih projektov.

Nizek delež črpanja sredstev iz skladov konec leta 2007 in 2008 je imel za posledico samodejno prenehanje obveznosti za sredstva EU v višini 27,6 milijona EUR v letu 2008 oziroma 45,7 milijona EUR v letu 2009, kar znižuje skupni znesek začetnih dodeljenih sredstev za program v višini 444,7 milijona EUR za 16 %, to je na 371,4 milijona EUR.

Konec leta 2009 so izplačila Bolgariji od njene vključitve v program, vključno s predplačili, dosegla 327,6 milijona EUR ali 88,2 %[4] končno dodeljenega zneska za program Sapard. V primerjavi z začetnim dodeljenim zneskom 444,7 milijona EUR znaša stopnja izvajanja 73,6 %.

2.2.4 Hrvaška[6]

Za program Sapard Hrvaške, sprejet februarja 2006 in s prenosom upravljanja septembra 2006, je bil dodeljen znesek 25 milijonov EUR na podlagi enega letnega sporazuma o financiranju (sporazum AFA) za leto 2006. Ta znesek je bil dodeljen za ukrepa *„naložbe v kmetijska gospodarstva“* (34 %) ter *„predelava in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov“* (66 %).

Sklepanje pogodb za sredstva iz skladov EU s končnimi uporabniki je potekalo do avgusta 2009 in konec leta 2009 je pogodbeni znesek dosegel okrog 12,7 milijona EUR, kar je znašalo 51 % dodeljenega zneska za program.

Konec leta 2009 je bilo odobrenih in končanih 37 projektov. Izplačila Komisije Hrvaški so od njene vključitve v program dosegla 14,0 milijona EUR, vključno s predplačilom v višini 7,2 milijona EUR, kar pomeni 55,8 %[4] dodeljenega zneska za program Sapard.

Program z eno samo tranšo, sprejet na koncu programskega obdobja 2000 do 2006, je Hrvaški omogočil postavitev institucij in upravnih zmogljivosti za upravljanje skladov EU. Vendar je kljub prizadevanjem uspela porabiti samo okrog polovico dodeljenih sredstev. Izkušnje, pridobljene v okviru programa Sapard, so pomagale pri pripravi in izvajanju predpristopne pomoči za razvoj podeželja, ki je na voljo v okviru programa IPARD, sprejetega na začetku leta 2008.

2.2.5 Vloga za končno plačilo

Konec decembra 2009 so bile Komisiji predložene vloge za izplačilo končnih zneskov v okviru programov Bolgarije, Romunije in Hrvaške. Primerjava **prijavljenih izdatkov EU** z začetnimi prispevki EU, dodeljenimi za programe, je pokazala stopnje finančnega izvajanja 72 %, 87 % oziroma 48 %. Zaradi te manjše porabe je za programe Bolgarije, Romunije in

Hrvaške ostalo neporabljenih 123 milijonov EUR, 152 milijonov EUR in 13 milijonov EUR. Ker zneski skupaj s predplačili, ki jih je Komisija za te programe že plačala, presegajo prijavljene izdatke, bo treba zneske negativnih končnih bilanc teh programov vrniti Komisiji. Začasni zneski končnih bilanc, ki jih je treba vrniti, izračunani na podlagi prijavljenih zneskov, znašajo 5,9 milijona EUR, 23,3 milijona EUR in 1,9 milijona EUR. Vendar je treba zneske končne bilance še preveriti, potrditi letne obračune in jih sprejeti s sklepom Komisije.

2.2.6 Finančni vzvod

Skupni znesek javnih sredstev, ki je bil konec leta 2009 izplačan končnim upravičencem in dokončno prijavljen v okviru vseh programov Sapard, znaša 3 564 milijonov EUR, pri čemer znaša prispevek Skupnosti 2 669 milijonov EUR. Ker velik delež naložb, izvedenih v okviru programa Sapard, zadeva naložbe, ki ustvarjajo prihodek, in znaša delež financiranja iz javnih virov do 50 odstotkov, znaša celotni neposredni vpliv pomoči Skupnosti v okviru instrumenta Sapard, skupaj z zasebnim financiranjem, okrog 6 378 milijonov EUR v obliki naložb in storitev. Zato vsak euro, ki ga prispeva Skupnost na podlagi programa Sapard, prinese naložbo v vrednosti **2,39 EUR.**

Posamezni finančni vzvodi programov Bolgarije, Romunije in Hrvaške so znašali 2,79 EUR, 1,97 EUR in 2,70 EUR. Ker naložbe v infrastrukturo na podeželju, ki ne vključujejo zasebnih prispevkov, predstavljajo 45 % skupnih prijavljenih izdatkov programa Romunije, je finančni vzvod tega programa precej manjši od finančnih vzvodov Bolgarije in Hrvaške.

3. SPREMLJANJE IN PRAVNI VIDIKI

Leta 2009 je Evropska unija nadaljevala tesno sodelovanje z državami upravičenkami, Bolgarijo, Romunijo in Hrvaško, v zvezi s spremljanjem in vrednotenjem. Nadzorni odbor se je poleg rednega spremljanja v letu 2009 sestal štirikrat, enkrat za Bolgarijo, enkrat za Romunijo in dvakrat za Hrvaško.

Decembra 2008 je Komisija za letne sporazume o financiranju iz leta 2006, ki jih je podpisala z Bolgarijo, Romunijo in Hrvaško, podaljšala rok za samodejno prenehanje obveznosti iz enega leta na „n+3“, to je od konca leta 2008 na konec leta 2009, da bi državam z izvajanjem izplačil do konca leta 2009 ponudila priložnost za povečanje črpanja za projekte s pogodbami, sklenjenimi v okviru programa Sapard.

Odločba Komisije o spremembi programa za Bolgarijo je bila sprejeta leta 2009[7]. Ta odločba se je nanašala na spremembo finančne tabele, da bi upoštevala zapadlost 45,7 milijonov EUR iz letnega sporazuma o financiranju (AFA) iz leta 2005. Del odobrenega zneska, ki ni bil porabljen do konca leta 2008, je bil tako razveljavljen podlagi pravila o samodejnem prenehanju obveznosti „n+3“.

Komisija ni sprejela odločb o spremembi programov za Romunijo in Hrvaško.

4. DEJAVNOSTI V ZVEZI S PRENOSOM UPRAVLJANJA, REVIZIJAMI IN NADZOROM

4.1 Posodobitev prenosa upravljanja pomoči in nadzorne misije[8]

Za Sapard je pridobljeno jamstvo sistema za upravljanje in nadzor programov, ki je bil vzpostavljen v skladu z načeli skladov za kmetijstvo in ustreznimi določbami o zunanji

---

[7] Glej Prilogo D.

[8] Glej Prilogo E.

pomoči iz finančne uredbe. Temelji na decentraliziranem pristopu in ima šest glavnih značilnosti:

- agencije Sapard, ki jih je ustanovila in pooblastila vsaka država prosilka in so odgovorne za izvajanje programov,
- odločbe o prenosu upravljanja, ki jih je izdala Komisija,
- pravila o predhodnem nadzoru, ki ga morajo izvajati agencije Sapard na 100 % vseh projektov in ustreznih izplačilih pred odobritvijo projekta in pred vsakim izplačilom,
- pravila o naknadnem nadzoru, ki ga morajo izvajati agencije Sapard na vseh projektih pet let po končnem izplačilu za projekt,
- potrjevanje letnih obračunov agencij Sapard, ki ga opravijo neodvisni revizorji,
- postopek potrjevanja v dveh korakih: postopek letnega potrjevanja finančnih obračunov, s katerim se ugotavlja višina odhodkov, ki so jih izvedle agencije Sapard v prejšnjem finančnem letu in se priznajo v breme sklada Sapard, in drugič, potrditev skladnosti, s katerim se izključi financiranje, ki je bilo izvršeno brez upoštevanja veljavnih pravil.

Komisija leta 2009 v zvezi s tem ni opravila nobene revizijske misije za prenos in ni izdala nobene odločbe.

V skladu z Uredbo Komisije (ES) št. 2222/2000 Komisija spremlja tudi nadaljnjo skladnost s pogoji in določbami navedene uredbe, vključno s prilogo. Na podlagi tega je bila decembra 2009 opravljena misija za spremljanje na Hrvaškem. Ugotovitve preverjanj so pokazale, da so bila akreditacijska merila v glavnem upoštevana. Treba je opozoriti, da ta misija glede na obseg njenega dela ni analizirala vseh podrobnosti projektov, zlasti z vidika njihove upravičenosti, in se zato te lahko vključijo v nadaljnje poizvedbe glede skladnosti.

4.2 Načrti ukrepov in ponovno priznavanje povračil Bolgariji in Romuniji v letu 2009

Kakor je opisano v letnem poročilu Sapard za 2008, so bili nacionalni organi Bolgarije in Romunije na podlagi ugotovitev misij, opravljenih v obeh državah leta 2008, in dopisov, poslanih junija oziroma julija 2008, pozvani, naj pripravijo načrt ukrepov za odpravo pomanjkljivosti v nadzoru in Komisijo obvestijo o izvajanju takega načrta. Komisija je državi obvestila tudi o ustavitvi povračil za prijavljene izdatke v zvezi s tremi pomembnimi ukrepi v Bolgariji in vsemi ukrepi v Romuniji, dokler svojih načrtov ukrepov ne bosta pravilno izvajali.

Komisija je v letu 2009 nadaljevala pozorno spremljanje izvajanja načrtov ukrepov. Analizirala je prejete dodatne informacije, ki kažejo, da je bilo dodatno delo, ki ga je zahtevala od agencije in revizijskega organa, skupaj s poročili o delu, opravljeno na dogovorjen način. Na podlagi zahtevanih dodatnih informacij in ugotovitve neodvisnih revizijskih organov, da se načrti ukrepov izvajajo, je bilo povračilo prijavljenih izdatkov za Romunijo in Bolgarijo ponovno priznano julija oziroma septembra 2009. Dodatne informacije so na voljo v podpoglavju 4.4 v nadaljevanju.

4.3 Odločbe o potrditvi obračunov

V skladu z zahtevami iz Uredbe (ES) št. 2222/2000 mora Komisija potrditi obračun(-e) agencij Sapard, ki so bile ustanovljene v državah kandidatkah. Na tej podlagi je Komisija 30. septembra 2009 sprejela odločbo, s katero je potrdila obračune za leto 2008 za Hrvaško.

Dokler ni opravljen pregled dodatnih informacij, ki sta jih morali predložiti Romunija in Bolgarija, v tej fazi za ti državi ni mogoče sprejeti odločbe o potrditvi obračunov za finančno leto 2008. Opozoriti je treba tudi, da odločba o potrditvi obračunov Romunije za leto 2007 še vedno ni sprejeta iz podobnih razlogov.

4.4 Potrditev skladnosti

Komisija je v letu 2009 opravila dve misiji za potrditev skladnosti za revizijo izdatkov v programu Sapard, eno novembra v Romuniji in eno decembra v Bolgariji.

Revizijski misiji sta pregledali novi sistem upravljanja, nadzora in sankcioniranja za zadevne ukrepe, financirane v okviru programa Sapard. Misiji sta pregledali tudi izvajanje načrtov ukrepov v zvezi z zadevnimi ukrepi in ugotovili, da je sistem upravljanja, nadzora in sankcioniranja boljši od prejšnjega in da se načrt ukrepov izvaja. Vendar pa je misija odkrila nekatere druge slabosti v zvezi z upravnim preverjanjem in pregledi na kraju samem.

4.4.1 Romunija

Revizija skladnosti, opravljena za Romunijo, se je osredotočila na ukrepe *„predelava in trženje“, „razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju“, „naložbe v kmetijska gospodarstva“* ter *„diverzifikacija gospodarskih dejavnosti“*. Pregledala je tudi izvajanje načrta ukrepov, ki so ga morali pripraviti romunski organi, s preverjanjem datotek in pregledi na kraju samem v okviru izbranih ukrepov ter drugimi preskusi. Preverjanja so bila opravljena predvsem zaradi pridobitve zagotovila, da se nadzorni sistem izvaja v skladu z akreditiranimi postopki, preverjanja pa v skladu z zahtevanim standardom.

Glavne ugotovitve so se nanašale na preglede na kraju samem kot del nadzora, ki ga opravlja agencija Sapard, dokazila in dokumentacijo v poročilih o nadzoru izvedenih ukrepov ter na upravljanje podatkovne zbirke referenčnih cen.

4.4.2 Bolgarija

Revizija skladnosti, opravljena v Bolgariji, se je osredotočila na ukrepe *„naložbe v kmetijska gospodarstva“, „predelava in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov“, „diverzifikacija gospodarskih dejavnosti za zagotovitev alternativnega dohodka“, „obnova in razvoj vasi“, „zaščita in ohranjanje dediščine in kulturne tradicije podeželja“* ter *„razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju“*. Pregledala je tudi izvajanje načrta ukrepov, ki so ga morali pripraviti bolgarski organi, s preverjanjem datotek in pregledi na kraju samem v okviru izbranih ukrepov ter drugimi preskusi.

Glavne ugotovitve so se nanašale na pomanjkanje navedb v kontrolnem seznamu za preglede na kraju samem v zvezi z načinom opravljenih meritev ter pomanjkanje dokumentacije v poročilih o nadzoru.

Izid revizij skladnosti, npr. možnost finančnih popravkov zadevnih izdatkov, bo upoštevan na koncu postopkov potrjevanja obračunov.

4.5 Informacije o nepravilnostih in goljufijah

Obveznost glede sporočanja odkritih nepravilnosti je določena v oddelku F večletnega sporazuma o financiranju, podpisanega z državami upravičenkami.

OLAF je v letu 2009[9] prejel 367 prvih uradnih obvestil in 667 posodobljenih sporočil o nepravilnostih, ki so bile zaznane v okviru programa Sapard devetih državah članicah in državi kandidatki Hrvaški.

---

[9] Glej Prilogo F. Obsega samo tri poročevalska četrtletja leta 2009.

Število poročil se je v primerjavi z letom 2008 povečalo za 59 %. Največje število poročil je prišlo iz Bolgarije, Romunije in Poljske. Trendi poročanja se spreminjajo. V Bolgariji se kaže povečanje števila sporočenih primerov od 56 v letu 2008 na 250 v letu 2009, na Poljskem majhno povečanje za 2 %, medtem ko Romunija kaže zmanjšanje za 42 %, Madžarska za 36 %, Hrvaška pa ni sporočila novih primerov.

Število sporočenih nepravilnih finančnih prispevkov EU v okviru programov Sapard se je leta 2009 v primerjavi z letom 2008 povečalo za 103 %, zneski, ki jih bo treba vrniti, pa za 139 %. Najvišji znesek povračil zadeva Bolgarijo.

O primerih domnevnih goljufij so poročale le Bolgarija, Romunija, Madžarska in Poljska. Od skupnega števila primerov v letu 2009 je bilo 77 % primerov zabeleženih v Bolgariji, 14 % na Madžarskem, 5 % v Romuniji in 2 % na Poljskem.

Najpogostejše metode razkrivanja v letu 2009 so bile „revizija“ (21 % vseh primerov), „preverjanje dokumentacije“ (15 %), „nacionalni upravni ali finančni nadzor“ (15 %) in „sodelovanje med službami“ (11 %).

Najpogostejše vrste nepravilnosti v letu 2009 so bile „ponarejena dokazila“ (29 % primerov), „nespoštovanje drugih predpisov/pogodbenih pogojev“ (13 %) in „kršenje pravil o javnih naročilih“ (11 %). Največjo spremembo v primerjavi z letom 2008 predstavlja delež primerov, ki vključujejo „ponarejena dokazila“, tj. povečanje z 18 % na 29 %. O vseh teh primerih je poročala Bolgarija.

V letu 2009 je OLAF nadaljeval preiskavo resnih primerov goljufij in nepravilnosti v okviru ukrepa SAPARD „predelava in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov“ v Bolgariji in Romuniji. Raziskave OLAF so odkrile jasne dokaze o sistematičnih goljufijah v številnih projektih, financiranih iz programa SAPARD. Dokaze so predložili ustreznim sodnim organom in plačilnim agencijam v primerno ukrepanje (sodna preiskava in vračilo finančnih sredstev).

Konec leta 2009 je OLAF nadaljeval preiskave in povečal njihovo število v številnih projektih, financiranih iz programa SAPARD, v Bolgariji in Romuniji.

5. PREHOD NA PROGRAME ZA RAZVOJ PODEŽELJA IN INSTRUMENT ZA PREDPRISTOPNO POMOČ (IPA)

Uredba komisije (ES) št. 447/2004 je zagotovila pravila za lažji prehod od pomoči v okviru programov Sapard na financiranje iz Jamstvenega oddelka Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EAGGF) po pristopu. Po pristopu in prenehanju sklepanja pogodb s končnimi uporabniki v okviru programa Sapard so lahko nove države članice, ki so se pridružile EU leta 2004, izplačila za projekte, za katere so bila odobrena proračunska sredstva v okviru programov Sapard izčrpana ali nezadostna, vključile v programe za razvoj podeželja za obdobje 2004–2006. To možnost so izkoristile vse države, razen Estonije in Latvije.

V skladu s pogoji Uredbe Komisije (ES) št. 248/2007 se lahko preostale večletne obveznosti iz programa Sapard za Bolgarijo in Romunijo v zvezi s pogozdovanjem, skupinami proizvajalcev ali kmetijskookoljskimi shemami pokrijejo v okviru programov za razvoj podeželja za obdobje 2007–2013 in financirajo iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EAFRD).

Dodatna predpristopna pomoč za obdobje 2007–2013 je bila Hrvaški dodeljena 25. februarja 2008, ko je Komisija odobrila program Hrvaške za kmetijstvo in razvoj podeželja v okviru komponente V programa IPA.

6. PRIHODNJI RAZVOJ

Čeprav so bili vsi programi Sapard izvedeni, končni zneski osmih novih držav članic plačani ali povrnjeni in je Komisija prejela vloge za končna plačila Bolgarije, Romunije in Hrvaške, pa tudi po letu 2009 potekajo nekateri dogodki in ukrepi v zvezi s programom Sapard, ki jih je treba omeniti:

– poravnava končnega zneska za programe Sapard Bolgarije, Romunije in Hrvaške se lahko opravi samo v skladu s členom 9 Uredbe (ES) št. 248/2007 z dne 8. marca 2007, ko
  - se Komisiji predloži potrjen izkaz o izdatkih,
  - se Komisiji predloži končno poročilo o izvajanju in ga Komisija odobri,
  - se sprejme odločba o potrditvi obračunov.

– V skladu z večletnimi sporazumi o financiranju mora osem držav upravičenk do programov Sapard, ki so postale države članice leta 2004, pet let po končnem izplačilu za projekt nadaljevati preverjanje, ali v projektih ni prišlo do znatnih sprememb, in beležiti dolgove v knjigi terjatev, dokler niso vsi dolgovi povrnjeni ali odpisani konec drugega leta po njihovi prijavi. Povrnjene in odpisane zneske je treba uradno sporočiti in vrniti Komisiji. Zato je Komisija z osmimi državami, za katere je bil končni znesek že poravnan, uvedla postopek letnega poročanja.

7. ZAKLJUČKI IN OCENA DOSEGANJA CILJEV

Podrobno oceno doseganja ciljev instrumenta Sapard v desetih državah upravičenkah vsebujejo prejšnja letna poročila Sapard.

Na splošno je bilo ugotovljeno, da različni ukrepi, ki se financirajo v okviru programov Sapard, prispevajo k trajnostnemu gospodarskemu razvoju, izboljšanju okolja in življenjskih pogojev, razvoju infrastrukture na podeželju ter odpiranju novih priložnosti za delovna mesta na podeželju. Naložbe v kmetijska gospodarstva in živilsko industrijo so kmetijstvu pomagale pri pripravah za vstop v EU in zlasti prispevale k doseganju standardov EU.

Izkušnje, pridobljene pri izvajanju ukrepov programa Sapard in vzpostavljanju potrebnih izvajalskih struktur, so se uporabile v obdobju po pristopu pri pripravi programov za razvoj podeželja, ki se financirajo iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada, ter pri pripravi hrvaškega programa IPARD.

V letu 2009 so potekala naknadna vrednotenja osmih že končanih programov.

Povzetek teh vrednotenj je pokazal, da so bila predpristopna sredstva Sapard, ki so se uporabljala za ukrepe naložb v kmetijstvu in predelavi, sorazmerno učinkovitejša na ravni posameznih upravičencev, kjer so prispevala h konkurenčnosti in dohodkom, kakor pa na ravni sektorja, kjer so bili vplivi zaradi omejitev proračuna Sapard zmerni.

Pomembni vplivi na podeželska gospodarstva se običajno kažejo na mikro ravni lokalnih skupnosti. Sorazmerno majhen proračun, ki je na voljo, ne omogoča večjega vpliva programa Sapard na regionalni in nacionalni ravni.

Zaradi majhnega deleža proračuna za ukrep *„diverzifikacija gospodarskih dejavnosti“* program Sapard ni pomembno zmanjšal odvisnosti od kmetijstva na podeželju.

Vrednotenja so potrdila tudi pozitivne vplive programa Sapard na postavitev institucionalnih struktur za upravljanje in nadzor skladov EU, odpiranje in ohranjanje delovnih mest, tehnološko prenovo, posredno pa tudi na uvajanje okolju prijaznih tehnologij.

Dokončanje horizontalne ocene na podlagi sintetičnega poročila naknadnih vrednotenj osmih že končanih programov je načrtovano za drugo polletje 2010. Podobna ocena bo izvedena po končanju in naknadnem vrednotenju programov v Bolgariji, Romuniji in na Hrvaškem.